

Kurslitteraturens språk upplevs förlora betydelse så snart budskapet uppfattas av läsaren

Judit Korcsolán

2015

Examensarbete, Grundnivå (kandidatexamen), 15 hp
Psykologi
Program
Vetenskapliga metoder och examensarbete C

Handledare: Malena Ivarsson
Examinator: Mårten Eriksson

Sammanfattning

Syftet med denna studie är att utforska hur individer upplever sin prestation och själva inläringssituationen då kunskap som ska läras in på ett språk ska återges på deras modersmål i form av tentamen eller i andra diskussionssituationer. Sex personer intervjuades om deras upplevelser att läsa kurslitteraturen på ett främmande språk och sedan återge den inlärd kunskapen på deras modersmål, i detta fall, svenska. Intervjumaterialet analyserades utifrån induktiv tematisk metod. Ur analysen framträdde tre huvudteman: förståelse av innehåll, förmågan att kunna uttrycka sig och slutligen, översättningsproblematiken. Den första två teman visade att prestation inte anses bli negativt påverkad av att den inlärd kunskap ska återges på modersmålet. Tvärtom, kurslitteraturens språk förlorar betydelse så snart budskapet uppfattats av läsaren.

Nyckelord: språkberoende minne, kurslitteratur, bearbetningsnivåer, modersmål

Abstract

The aim of the current study is to explore how individuals see their performance and the learning situation itself when material presented in a certain language has to be recounted in the individual's mother tongue in the form of exams or discussions. Six people were interviewed about their experiences of reading textbooks in a foreign language and then recounting the acquired knowledge in their mother tongue, in this case, Swedish. Inductive thematic approach was used to analyse the interview data. During analysis three main themes emerged: understanding the content, the ability to express oneself and finally, translation-related problems. The first two themes showed that recounting acquired knowledge in the mother tongue is not considered to have a negative influence on performance. On the contrary, as soon as the reader comprehends the message the language of the textbook becomes irrelevant.

Keywords: language-dependent memory, text books, levels of processing, mother tongue

Förord

Jag vill tacka alla som ställde upp och medverkade i intervjuerna. Jag vill tacka min handledare, Malena Ivarsson för vägledningen och Johan Willander för hjälpen med de praktiska bitarna.

Introduktion

Högskole- och universitetsstudenter i många länder läser en stor del eller hela kurslitteraturen på främmande språk. Trots detta ska den inlärd kunskap återges på modersmålet. Kvantitativa studier har bekräftat att språket påverkar vilka minnen som plockas fram, hur snabbt och hur exakt. Ämnet för denna studie har relevans för dagens studenter med tanke på att kurslitteraturen för många av kurserna står på ett främmande språk som inte matchar tentamensspråk.

Kontextberoende minne

Det är väl etablerat att kunskap kan lättast plockas fram från minnet då kontexten vid återkallande och kontexten vid inkodning, dvs. inläsnings- och inläringstillfällen, matchar så mycket som möjligt (Unsworth, Spillers, & Brewer, 2012). Prestation - när det gäller framlockning av minne - påverkas av kontextuella egenskaper och kallas för kontextberoende minne (Baddeley, Eysenck, & Anderson, 2009; Unsworth, Spillers, & Brewer, 2012). Framkallande av minne kan förbättras genom att återställa eller efterlikna kontexten i vilken den ursprungliga händelsen ägde rum (Weiten, 2007). Med kontext menas egenskaper som är närvarande vid inkodning av ny information och omfattar både yttre egenskaper (t ex temperatur, buller, lukt osv. i rummet) och inre egenskaper (t ex hur försöksdeltagaren mår eller om är påverkad av någon typ av drog) (Unsworth, Spillers, & Brewer, 2012). Dessa inre och yttre kontextuella egenskaper som är närvarande vid inläringstillfället kan associeras med målinformationen, dvs. materialet som ska läras in. Detta associationsförhållande gör att kontexten vid inkodning fungerar som en ledtråd, en framlockningsbana om denna kontext är oförändrad vid återkallandet. Enligt Tulvings teori för principen om inkodningsspecificitet (encoding specificity) beror värdet på dessa ledtrådar dessutom på hur väl de hänger ihop med minnet (Weiten, 2007; Groome, 2013). Möjligheten för framgångsrik framlockning av minnesspår beror på hur stor särdragsöverlappningen (feature overlap) är mellan kännetecknen hos stimulus vid inkodning och den information som finns tillgänglig vid framlockning (Tulving i Groome, 2013). Förändring i kontexten kan ha effekt på vad som kan plockas fram från minnet, samt om en visst minnesspår kan överhuvudtaget plockas fram minnet. Detta kallas för kontextförändringseffekt (Unsworth, Spillers, & Brewer, 2012). Vid testande av minnet av ordlistor fann man att förändring i kontext (både av inre och yttre karaktär) gör att färre ord blir ihågkommen av

försöksdeltagare (Unsworth, Spillers, & Brewer, 2012). Alltså i det här fallet betyder kontexteffekten försämrad prestation.

Språk som kognitiv kontext

Språkets betydelse som kontext bekräftades av Marian och Neissers studie (2000) då individer ska komma ihåg tidigare inlärd semantisk material, dvs. allmän kunskap om världen (Baddeley, Eysenck, & Anderson, 2009) - vad som plockas fram från minnet kan bero på språkvalet. Med andra ord visade det att även språk utgör en del av kontexten som omger inkodning och återkallande av minnen. Denna företeelse kategoriseras som ett exempel på kognitivt beroende minne: språkmiljön påverkar vilka minnen som återkallas (Baddeley, Eysenck, & Anderson, 2009). Marian och Neisser (2000) citerar anekdoter om individer som har tillgång till inlärd kunskap såvida den lingvistiska miljön då kunskapen ska plockas fram matchar den lingvistiska miljön vid inkodningen. Ett exempel är det tvåspråkiga barnet som hade lärt sig en barnvisa i Frankrike men efter att barnet åkt tillbaka till USA kunde han inte längre komma ihåg visan. Däremot kunde barnet plocka fram visan från minnet då han återigen befann sig i en franskspråkig miljö. Marian och Neisser (2000) har med experimentella metoder visat att språkvalets påverkan på återkallande av autobiografiska minnen, dvs. att språkvalet påverkade vilka personliga minnen tvåspråkiga försöksdeltagare plockade fram från minnet. Det visade sig att de tvåspråkiga försöksdeltagarna hade en tendens att komma ihåg de personliga händelser som hade inkodades på det språk som användes under intervjutillfället. Språket fungerade som en slags påminnelse eller ledtråd (Weiten, 2007; Baddeley, Eysenck, & Anderson, 2009). Försöksledare i Marian och Neissers studie (2000) använde sig av en ordlista som hjälpmedel att stimulera försöksdeltagarnas minne. Då ordet stod på ryska hade försöksdeltagare en tendens att plocka fram minnen som hade inkodats på ryska. Och tvärtom, om ordet stod på engelska mindes försöksdeltagarna detaljer som hade inkodats på engelska. Slutsatsen var att språk påverkar vilka minnen som är tillgängliga. Språkets effekt som kontext påvisades då det gäller återkallande av akademisk kunskap, alltså då försöksdeltagare ska plocka fram akademisk kunskap från minnet. Marian och Fausey (2006) fokuserade på återkallande av akademisk kunskap som testades bland tvåspråkiga försöksdeltagare. Författarna fann att minnen var mer exakta och plockades fram snabbare då språket vid återkallande matchade språket vid inkodning än då språken vid de två tillfällena var olika. Emellertid visade det sig att ojämn skicklighet i de två respektive språken dämpade effekten.

Bearbetning av inkommande information och framplockning från minnet

En annan aspekt av minnet och inläringen är själva bearbetningsprocessen som är involverad vid inkodning av minnen. Hur mycket av den verbala informationen som blir ihågkommen påverkas av på vilken nivå och vilken utsträckning informationen bearbetades. Enligt teorin om bearbetningsnivåer (LOP) kan inkommanden stimulus bearbetas i olika grad. Varje grad eller djuphet representerar en viss typ av inkodning. Strukturell inkodning (dvs. fysiska egenskaper av stimulus) innebär ytlig bearbetning, bearbetning på medelgrad motsvarar den akustisk inkodning medan den djupaste bearbetning sker då stimulus inkodas semantiskt, dvs. med fokus på meningsinnehållet (Weiten, 2007; Groome, 2013). (Bearbetningsnivåer är inte sammanhängande och följer ingen order som skulle göra att de på något sätt "smälter in i varandra"; Groome, 2013: 187; Craik & Tulving, 1975) Craik och Tulving (1975) menar att semantisk bearbetning av ett ord leder till bättre lagring i minnet jämfört med strukturellt, ytlig, dvs. icke-semantiskt bearbetning. Däremot menar samma författare (1975) att effektiv bearbetning av inkommande information kan inte enbart förklaras med hur djupt informationen bearbetas utan också i vilken utsträckning detta ska bearbetas. Denna teori kallas för utsträckningsteorin (spread theory) och bygger på elaboration. Elaborerad inkodning innebär att det är utsträckningen i vilken den inkommande information analyseras vid inkodning som gör att minnesspåret blir starkare. Ju bredare, mer utvecklad analys och meningsfulla associationer, desto bättre (Groome, 2013). Emellertid menar Craik och Tulving (1975) att en minimal semantisk analys ger bättre resultat än detaljerad strukturell analys. Det hittades också att framplockningen av minnet är förbättrad om typen av bearbetningsprocessen som användes vid inkodning är densamma som krävs för återkallandet (Lightbrown, 2008; Groome, 2013). Framplockning av t ex akustiskt inkodad information blir mer framgångsrik om ledtrådarna är av akustiskt art (Groome, 2013). Densamma gäller för strukturell och semantiskt inkodning Detta kallas för överföringsbar bearbetning (TAP) och visar att även bearbetningsprocessen kan fungera som ledtråd eller framplockningsbana som hjälper framplockningen (Groome, 2013; Craik & Tulving, 1975).

Bearbetning när det gäller kognitiva strategier och resurser kan se annorlunda ut beroende på språk och individens skicklighet i aktuella språket. Obalans mellan skicklighet i de olika språken gör att individen använder sig av olika strategier och resurser beroende på språk. Balanserade tvåspråkiga med lika hög kompetens i språken använder sig av likadana kognitiva strategier, oberoende av språk (Marian & Fausey, 2006). En ytterligare kognitiv process som kan nämnas är Barcrofts bearbetningstyp och resurstilldelning (TOPRA) (Lightbrown, 2008). TOPRA bygger på att stimulus som inte uppmärksammas leder till ett

övergående minnesspår (Craik & Tulving, 1975). TOPRA handlar om att kognitiv resurstilldelning påverkar vilka aspekter av språket som kan återkallas. Text om fokus ligger på betydelsen då detta förklarar varför de mer strukturella aspekterna av språket blir svårare att återkalla (Trofimovich i Lightbrown, 2008). Detta fenomen diskuteras i förhållande till inläring av ett främmande språk men kan ha relevans för tvåspråkiga individer och om vad som är ihågkommit av inkommande information: innebörden (fokus på betydelsen, dvs. bearbetning sker semantiskt) eller själva språket (fokus vid inkodningen låg på formen, dvs. den strukturella och/eller akustiska aspekter av språket).

Modersmålet och att ha något på tungan (TOT)

Modersmålet har en stor relevans även hos tvåspråkiga. Marian och Fauseys (2006) studie har visat att modersmålet vid inkodning har större relevans hos obalanserade tvåspråkiga, dvs. individer med olika kompetens i sina två språk. Dessa individer använder sig av fullkomligt eller åtminstone delvis av sitt starkare språk, dvs. modersmålet, för att bearbeta information som förmedlas på deras svagare språk. Modersmålets överlägsenhet märkas då tvåspråkiga väljer språk för att artikulera sig. Kvalitativa studier inom psykoterapi bevisat att även tvåspråkiga klienter väljer modersmålet om de känner att det är av stor vikt att upplevelsen beskrivs så nyanserat som möjligt (Efrosini, Catanzarite, & Berzoff, 2013). I terapiesammanhang löses behovet för att uttrycka sig så exakt som möjligt genom kodväxling eller kodblandning. Trots att samtalet förs på det andra språket kan patienten byta språk, ta in längre satser eller låna in ett mer passande ord från sitt modersmål (Efrosini, Catanzarite, & Berzoff, 2013). Forskning om kontextberoende minne har visat att språk kan fungera som påminnelse, ledtråd när det gäller återkallande av minnen (Baddeley, Eysenck, & Anderson, 2009; Unsworth, Spillers, & Brewer, 2012). Däremot är det viktigt att individen känner att dessa minnen kan artikuleras på det bästa sättet – särskilt när det är av betydelse att minnet artikuleras exakt och att individen ska kunna framföra sin mening precis som hon eller han menade. De fyra språkliga handlingarna att lyssna, läsa, tala och skriva kan grupperas som receptiva (också kallas för passiva) respektive produktiva (också kallas för aktiva) språkliga färdigheter (Leontiev, 2006; British Council). Även om individens receptiva färdigheter i det främmande språket är av hög nivå blir skicklighet i de produktiva språkfärdigheterna mer avgörande då individen väljer språk för att uttrycka sig i skrift eller tal. Detta innebär att modersmålet ofta blir förstahandsvalet. Däremot kan individen möta hinder även då tankarna ska verbaliseras på modersmålet. Den tillfälliga oförmågan att återkalla ett ord kallas för "att ha något på tungan" (tip of the tongue state eller TOT). Detta misslyckade

framplockningsförsök innebär att individen tillfälligt inte kan återkalla information hon eller han annars har och kan (Baddeley, Eysenck, & Anderson, 2009; Gollan, Frerreira, Cera, & Flett, 2014; Groome, 2013; Weiten, 2007). I ett klassiskt experiment av Brown och McNeill framkallades TOT genom att ange definition av mindre vanliga ord och be försöksdeltagarna räcka upp handen då de upplevde TOT, dvs. de visste att de vet vad ordet är men kunde inte artikulera det. Det upplevdes att vara utom räckhåll (Schwartz, 2001). Groome (2013) hänvisar till tvåstegsprocessen av lexikalisering som förklaring till "att ha något på tungan". Enligt denna teori hittar talaren *lemma*, dvs. den abstrakta representationen av ordet, men inte *lexem*, dvs. den konkreta fonologiska formen av ordet (Groome, 2013). Experimenten visade att "att ha något på tungan" kan åtgärdas med ledtrådar, t ex ordets första bokstav (Baddeley, Eysenck, & Anderson, 2009; Weiten, 2007). Weiten (2007: 273) beskriver "att ha något på tungan" som "temporär frustration". Dessutom hittades att tvåspråkiga individen är utsatta till denna frustration oftare än enspråkiga (Gollan, Frerreira, Cera, & Flett, 2014). Bland förklaringarna till detta uppges att tvåspråkiga använder de respektive språken mer sällan än enspråkiga. Denna hypotes kallas för "frekvensförskjutningshypotes" (frequency-lag hypothesis) eller "svagare länk hypotes" ("weaker link hypothesis") (Gollan et al., 2014, s. 274). Det stödjer hypotesen att det är mer sannolikt att TOT förekommer vid sällan förekommande ord, vilket stämmer för enspråkiga (Gollan et al., 2014). Enligt dubbel språkaktivering (dual language activation) upplever tvåspråkiga TOT oftare eftersom båda språk aktiveras då talaren vill artikulera ett ord. Enligt Gollan et al. (2014) organiseras den största delen av den tvåspråkiga individens ordförråd i översättningspar. Det är aktiveringen av det onödiga språket som gör att talaren upplever TOT (Gollan et al., 2014). De två förklaringarna utesluter inte varandra och kan vara orsak till att individen upplever TOT. Denna illustreras av att tvåspråkiga har TOT oftare för ord som de kan enbart på det ena språket (Gollan & Acenas i Gollan et al., 2014)

Tvåspråkighet och skicklighet i kurslitteraturens språk

Kvantitativa studier om språkberoende minne kräver att försöksdeltagare är tvåspråkiga. Definitionen på vem som är tvåspråkig varierar men oftast omfattar det individer som lärt sig det andra språket senast under den första delen av tonåren. Detta kan baseras på beskrivning av försöksdeltagare som tas med i studier om tvåspråkighet (Marian & Fausey, 2006; Marian & Neisser, 2000; Yazici, Ilter, & Glover, 2010). Enligt Kokaliari et al. (2013) avser begreppet "tvåspråkig" alla individer som har lärt sig ett andra språk senare på sitt liv, dvs. inte enbart de som har lärt sig det andra språket under sin barndom parallellt med sitt modersmål (Yazici,

Ilter, & Glover, 2010). Emellertid menar Yazici, Ilter och Glover (2010) att en förutsättning för en framgångsrik andraspråksinlärning är att modersmålet etableras först. Den relativa graden av skicklighet i språken har betydelse även hos personer som anser sig vara tvåspråkiga. I sin studie om språkberoende minne inom tvåspråkig inlärning av akademisk information var författarna Marian och Fausey (2006) noga med att testa de tvåspråkiga försöksdeltagares språkfärdigheter i båda språken i förväg. Kompetens i språk togs hänsyn till vid dataanalys. En av författarnas hypotes var att den tvåspråkiga individens skicklighet i sina två språk påverkar känsligheten för språkberoende minne. Försöksdeltagarna delades därför i två grupper; de som hade lika bra förståelse på båda språk utgjorde gruppen "balanserad tvåspråkiga", och de som hade mindre bra förståelse på det ena språket utgjorde gruppen "obalanserad tvåspråkiga" (Marian & Fausey, 2006, s. 1028). Balanserade tvåspråkiga använder sig av likadana kognitiva strategier och resurser i båda språken medan obalanserade tvåspråkiga använder sig av olika strategier och resurser beroende av språk. Enligt Marian och Fauseys (2006) är obalanserade tvåspråkiga mindre beroende av språk som framplökningsbana på grund av att språkbytet för dem innebär inte enbart ett annat språk utan också annorlunda kognitiva strategier. Återkallandet är snabbare, flera svar på kunskapstest är korrekta om språket vid framplökning matchar språket på vilket kunskap inkodades. Däremot fann författarna (2006) att skicklighet i språken var avgörande. De balanserat tvåspråkiga försöksdeltagarna, som hade lika hög kompetens på båda språk uppvisade en starkare effekt av språkberoende återkallande. Reaktions tiden var t ex kortare, dvs. tvåspråkiga var snabbare att återkalla minnen om språket för återkallande matchade språket vid inkodningen. Balanserade tvåspråkiga är mer känsliga för språk som kontext eftersom språket är det enda faktor som ändras vid språkbytet. Kognitiva strategier påverkas inte av att individen ska utföra kognitiva operationer på ett annat språk. Balanserade tvåspråkiga använder sig av likadana kognitiva strategier oberoende av språk.

Då försöksdeltagare i Marian och Fauseys (2006) studie sorterades i grupper togs enbart hänsyn till deras kompetens i förståelse. Emellertid har individens lingvistiska profil ytterligare aspekter som också kan påverka företeelsen med språk beroende minnet. Bland dessa räknas upp förmågan att bearbeta informationen på det starkare respektive svagare språket och exponering för både språken just då. Dessutom påverkar vilket språk som är individens dominanta språk samt hur van hon eller han är vid att plocka fram information på ett språk som inte matchar språket vid inkodningen av denna information (Marian & Fausey, 2006). Eventuella dolda översättningar under processen från inkodning till framplökning kan påverka resultat angående språkberoende minne mönster (Marian & Fausey, 2006).

Slutligen - som det har nämnts i förhållande till modersmålet - har skicklighet på de produktiva färdigheterna en avgörande roll angående vilket språk individen väljer att uttrycka sig på om detta valmöjlighet finns.

Kodblandning och lingua franca

Med kodblandning avser jag i denna uppsats de tillfällen då ett ord eller uttryck på ett språk ersätts av ett ord eller uttryck på det andra språket. Detta är i enlighet med Lis definition av kodblandning (Heredia & Altarriba, 2001). Heredia och Altarriba (2001) menar att tvåspråkiga blandar in ord från det främmande språket inte på grund av brist på sina kunskaper i de två språken, utan på grund av att de har snabbare och enklare tillgång till vissa ord på det andra språket. Just för att orden i fråga används oftare av talaren är det mer aktivt på det främmande språket än på talarens modersmål. Detta förklaras med att det främmande språket kan förvandlas till det dominanta språket i individens liv beroende på vilket sammanhang det främmande språket används och hur ofta (Heredia & Altarriba, 2001). Att byta till det främmande språket då ord på modersmålet tillfälligt blir otillgängligt gör att själva processen att återkalla ordet blir snabbare och enklare (Heredia & Altarriba, 2001). Emellertid finns andra anledningar till att välja ord på ett främmande språk medan resten av talet förs på modersmålet. Kodblandning blir en nödvändighet då det språk individen vill uttrycka sig på saknar det mest passande ordet. Det vill säga motiveras kodblandning av talarens avsikt att göra sig bättre förstådd (så exakt som möjligt). Vissa idéer till exempel kommuniceras bättre på ett språk än på ett annat, särskilt med tanke på att abstrakta ord ofta har mer språkspecifika betydelser (Heredia & Altarriba, 2001). Utan att byta språk lånar individen in det främmande ordet. Förklaringen är att personen själv anser att just det ord på det främmande språket illustrerar hans/hennes mening bättre, eller det är just det ord som han vill använda i brist på adekvat motsvarighet på modersmålet. I vardagliga situationer kan dessa ord avse uttryck som har kulturella betingelser, djupa emotionella betydelser för individen eller visar ett annorlunda perspektiv för att beskriva ett fenomen (Heredia & Altarriba, 2001; Efrosini, Catanzarite, & Berzoff, 2013).

Emellertid förekommer kodblandning då akademisk kunskap diskuteras. Individen blir tvungen att låna ord från det främmande språket i fall ämnesområdet har sin egen lingua franca. Definitionen av lingua franca är att ett främmande språk adopteras som ett gemensamt språk inom ämnesområdet för att möjliggöra kommunikation mellan parter som inte behärskar varandras modersmål (Harmer, 2004). Ofta är detta språk inte detsamma som talarens

modersmål (Cook, 2003). Enligt Cooks (2003) definition av lingua franca är det också viktigt att språket används i stor utsträckning. I vissa länder undervisas vissa ämnen på ett främmande språk (dvs. engelska) av tradition som har med landets historiska förflutna att göra (Farrugia, 2012). I brist på en bra eller officiellt etablerad översättning (eller på grund av att den valda översättningen inte förmedlar samma budskap på samma sätt) kan individen medvetat blanda kod. Genom att använda begreppet på det ursprungliga språket kan individen försäkra sig om att hon eller han inte blir missförstådd. Dessutom underlättar kodblandning kommunikationen om ämnet (Camilleri i Farrugia, 2012). Detta stämmer även om det finns en etablerad översättning. Dessutom främjas kodblandning och kodväxling i situationer, t ex på lärosäten, då båda språk (kurslitteraturens och modersmålet) används parallellt (Farrugia, 2012).

Syfte

Syftet med denna studie är att utforska hur individer upplever sin prestation och själva inläringssituationen då kunskap som ska läsas in på ett språk ska återges, omstruktureras och diskuteras på deras modersmål i form av tentamen eller i andra diskussionsituationer.

Metod

Intervjupersoner

Intervjupersoner var individer som har haft erfarenhet av att lära sig akademisk kunskap och återge denna kunskap då språkbytet är involverat. Intervjupersonerna har läst akademisk kunskap på ett främmande språk som de behärskar och sedan återgett eller diskuterat den inlärd kunskapen till exempel i form av salstenta eller hemtenta på sitt modersmål. Två av intervjupersonerna kontaktades personligen med tanke på att de har haft de erfarenheter som denna studie riktar fokus på. Den andra delen av intervjupersonerna kontaktades genom rekryteringsbrev, vilket skickades till studenter som studerade psykologi på distans. Fyra personer deltog i intervjun. Valet av just psykologi studenter motiveras med att de har haft ständiga erfarenheter av att läsa kurslitteratur på ett främmande språk (oftast engelska).

Alla intervjupersoner hade svenska som modersmål. Fem av de intervjupersonerna studerade nuvarande och hade aktuella erfarenheter av att läsa kurslitteratur på ett främmande språk. En av intervjupersonerna har redan avslutat sina studier och endast arbetade som lärare

och forskade, vilket innebär att vetenskapliga artiklar läses på ett främmande språk (engelska).

Av de sex intervjupersonerna var fem kvinnor. Den ende mannen läste inte psykologi, utan kemi och biologi. Kurslitteraturens språk, det vill säga det främmande språket identifierades huvudsakligen som engelska i varje intervjupersons fall. Däremot förekom exempel på språkbyte mellan spanska och svenska och franska och svenska, samt norska och svenska. Tre intervjupersoner arbetade som lärare. Bara en av lärarna var språklärare (svenska, engelska), den andra två undervisade psykologi, kemi och biologi.

Procedur och datainsamling

Som datainsamlingsmetod användes halvstrukturerade intervjuer, vilka utfördes på två olika sätt. Två av sex intervjuer genomfördes vid personliga möten och spelades in på diktafon. Intervjuerna transkriberades sedan ordagrant. Dessa intervjuer var ungefär 45 minuter långa. Fyra av sex intervjuer genomfördes via chatt, eftersom intervjupersonerna som rekryterades via brev bodde för långt bort för ett personligt möte. Dessa intervjuer - med tanke på att intervjupersonerna skrev ner sina svar tog längre tid, 60-70 minuter.

Intervjufrågorna som var halvstrukturerade, inleddes med ungefär samma fråga. Intervjupersonerna blev ombudda att tänka på ett konkret exempel då kurslitteraturen var på ett främmande språk och berätta hur det gick till under inlärningsfasen. Hur såg din inlärningsfas ut? men berodde på intervjupersonens svar i vilken ordning frågorna ställdes. Det fanns en checklista av frågor. Oftast blev vissa frågor i intervjuguiden överflödiga eftersom intervjupersonen själv berättade om de teman självmant.

Intervjupersonerna informerades om att de kommer att vara anonyma samt att de har rätt att få avbryta intervjun om de så vill. Alla intervjupersoner gav sitt medgivande till att medverka i intervjun.

Analys

Induktiv tematisk analys användes för att analysera de transkriberade intervjuerna samt utskriften av intervjuerna som utfördes via chatt. Detta innebär att utskriften lästes genom ett flertal gånger och nyckelord markerades. De olika nyckelorden grupperades i olika teman. Ett antal citat användes för att illustrera dessa olika teman.

Resultat

Tre teman kunde urskiljas som hade betydelse för individens upplevelse av att läsa kurslitteratur på ett främmande språk och sedan skriva tentan på sitt modersmål: förståelse av innehåll, förmågan att kunna uttrycka sig och slutligen översättningsproblematiken. Underteman identifierades inom dessa tre huvudsakliga ämnen. Inom det första temat om förståelse av innehåll identifierades de följande underteman: skicklighet i det främmande språket är avgörande - läs- och hörförståelse, inställningar att läsa på främmande språk, förståelse gör att kurslitteraturens språk blir irrelevant, modersmålet är viktigt, "kognitivt lättare". Inom det andra temat om förmågan att kunna uttrycka sig hittades undertemat att ha något på tungan. Inom det tredje temat om översättningsproblemet identifierades kodblandning som ett undertema.

Tema 1: Förståelse av innehåll

Det rådde konsensus bland intervjupersonerna om att den primära fokusen riktas mot förståelsen, alltså att kunna bearbeta den nya informationen semantiskt. Att kunna förstå innehållet har den största relevans och att behöva byta språk anses inte påverka deras minneprocess, dvs. vad de kan plocka fram från minnet.

Det är inte språket som är relevant i frågan för mig. Hur väl jag kan uttrycka det beror på hur väl jag har FÖRSTÅTT det så nyckeln är väl vara att kunna förstå det tillräckligt bra. (intervjuperson 2)

När jag väl har förstått något så har jag ganska lätt för att artikulera vad jag menar för något. Jag har ganska lätt för att plocka fram det bara jag har nått förbi det här stadiet med förståelse. (intervjuperson 1)

Skicklighet i det främmande språket är avgörande - läs- och hörförståelse. Det framkom ganska tidigt under intervjuens gång huruvida respondenten kände sig bekväm med det främmande språket eller inte, samt hur personen ser på sina receptiva produktiva färdigheter. En del rapporterade inget problem när det gällde att förstå vad de läste, och menade att det endast handlade om enstaka ord som de inte förstod på det främmande språket, och vilka ska slås upp. De flesta intervjupersonerna poängterade att de är vana vid det främmande språket.

Eftersom jag är så van att läsa på både engelska och svenska glömmar jag ofta bort efteråt vad språket var. (intervjuperson 4)

De intervjupersonerna som kände sig kompetenta i kurslitteraturens språk rapporterade mindre oro när det gällde inlärningsfasen. Emellertid visade sig att inte alla intervjupersoner kände sig lika trygga när det gällde den receptiva förmågan i kurslitteraturens språk. Vissa intervjupersoner rapporterade känslor relaterat till oro när det gällde att läsa kurslitteraturen på ett främmande språk. De var osäkra på sina språkliga färdigheter eller var ovana vid att läsa facklitteratur på det givna språket. De bekymrade sig för förståelse under inläsning och inlärningsfasen. Detta hade konsekvenser hur inlärningsfasen upplevdes. Vissa insåg att deras bristande kunskap i det främmande språket kan utgöra ett potentiellt hinder, samt en källa till frustration

Det är frustrerande att jag inte kan engelska flytande, för då vore det ingen skillnad mellan de båda språken. (intervjuperson 3)

Förutom frustration uttryckte intervjupersoner som inte var lika säkra på sina receptiva färdigheter på kurslitteraturens språk känslor av oro. Oro kändes över de följande aspekterna: Det ansågs att utrymme för potentiella missförstånd blir större.

Jag är rädd för att missförstå något för att det är på engelska. (intervjuperson 3)

Oro uttrycktes över att miste vissa aspekter av stoftet eller inte ha en lika bra förståelse av stoftet jämfört med material som står på modersmålet.

Att läsa engelsk litteratur när man är från Sverige gör ju automatiskt att det blir svårare att ta till sig stoftet. (...) Det har ju med läsförståelsen på engelska att göra som är inte lika god som läsförståelsen på svenska (intervjuperson 5)

Oro uttrycktes över att inte kunna använda sig av all material.

Engelska youTube video om (...) passade mig inte alls. Jag har så dålig hörförståelse på engelska. Så jag struntade i dem och använde boken istället och lärarens kompendium på svenska. (intervjuperson 3)

Oro uttrycktes över att tiden inte räcker till. Att läsa på ett främmande språk gör att förståelse av material på främmande språk kräver längre tid.

Jag kan tro att det har påverkat min inläring och speciellt i början eftersom hade språket varit svenska så kanske jag tagit till mig mer eftersom det tog längre tid att läsa från början. Då kände jag en frustration att jag inte hann med att läsa så mycket som jag ville. (intervjuperson 6)

Det känns som en omväg att läsa på engelska. Det kräver lite mer ansträngning och tar längre tid att läsa. (...) Det tar ju längre tid än om det varit på svenska. (intervjuperson 3)

Att inlärningsprocessen blir saktare och mer mödosam på grund av det främmande språket rapporterades även av de intervjupersonerna som ansåg sig vara bra på det andra språket.

På svenska ser jag större del av texten på en sida direkt och får en överblick över vad det står, på ett annat än på engelska. (intervjuperson 2)

Jag måste kanske läsa meningen några gånger extra för att verkligen försäkra mig att jag har fångat innebörden på rätt sätt när jag ska översätta till svenska direkt. Om det blir ju att man sitter och repeterar engelska i huvudet och sen man letar efter den bästa översättningen. (intervjuperson 1)

Vissa har poängterat att någon av dessa faktorer kan ha orsakat att deras prestation påverkades negativt, "det märktes i mina betyg". Oftast hände bara "i början". De flesta har insett att detta med att läsa kurslitteratur på ett främmande språk är något som kan tränas upp. Så snart det blir en vana att läsa kurslitteraturen på ett annat språk, löser sig problemet. Det är förståelsen som gör att efter ett tag de "glömmer" på vilket språk de läser.

[Jag] läste en bok på norska (...) det kändes svårt första stunden, men det är vanan som gör att kommer in i det och slutar fokusera på vilket språk man använder, så är det för mig. Efter en stund - eller några timmar - tänker jag inte längre på vilket språk jag använder, det handlar om vana. Det beror på hur bra man förstår språket. (intervjuperson 2)

Från början tyckte jag att det var jättesvårt att förstå allt(..) men allt eftersom tiden gått så har jag vant mig och tycker nu att den engelska litteraturen är lättare många gånger att förstå än den svenska i ämnet. (intervjuperson 6)

Inställningen till att läsa på främmande språk. Dessutom har alla insett att det är bättre att läsa på ett främmande språk om alternativet är att gå miste om information bara för att denna inte finns på deras modersmål. Trots att många har rapporterat att inläringen blev mer "ansträngande", mer "tidskrävande", medgav nästan alla - i någon form - att de anser det som viktigt, även givande, att läsa kurslitteratur på det främmande språket - i deras fall engelska. Detta motiverade de genom att poängtera att engelska är språk för just deras ämnesområde.

jag [skulle]inte vilja vara utan kurslitteratur på engelska, för om allt vore på svenska skulle man missa en viktig del tycker jag, engelskspråkiga länder är stor inom psykologin och det är bra att läsa på originalspråk. (intervjuperson 2)

En av intervjupersonerna poängterade även sitt förhållande till engelska jämfört med annat främmande språk hon också behärskar men inte alls på lika hög nivå som engelskan.

Engelskan har alltid varit så nära, det uppfattar jag annorlunda än franskan som varit mer en skol, något som man gjorde i skolan, inget man använde i fritiden, men engelskan kommer man i kontakt på ett helt annat sätt. (intervjuperson 1)

Detta intima förhållande till språket kan vara förklaringen till varför intervjupersonen inte såg något problem med att ha engelskan med i sina studier. Franskan betraktades som det främmande språket medan engelskan var mer: en del av henne själv - det andra språket i hennes tvåspråkighet. En av intervjupersonerna poängterade vikten av individens egen inställning till det främmande språket, hur denna kan påverka individens prestation. Denna intervjuperson menade att bli tvungen att läsa på ett främmande språk kan ha fördelar när det gäller bearbetningen av informationen.

När litteraturen är på engelska (...) då krävs ju också mer ut av en för att man ska förstå allting, vilket betyder att det kanske fastnar bättre. Så det kan ju finnas en fördel med att läsa litteraturen på engelska, i fall man inte känner rädslan inför engelskan utan ser det mer som en utmaning, för att då kanske lägger man ner mycket mer energi på den här engelska texten, vilket gör att det fastnar. (intervjuperson 5)

Att vissa vetenskaper har sina valda språk och att det ska accepteras som det är nämndes av en av intervjupersonerna:

även de engelskspråkiga böckerna hänvisar till psykologins termer på originalspråk, ofta på tyska (...)(intervjuperson 2)

Det intressanta är att samma intervjuperson som tidigare har nämnt att med förståelse blir språket, på vilket man ska uttrycka sig på om den inlärd kunskapen, irrelevant, fortsätter så när det gäller terminologi:

... det beror på om det behövs när det inte finns någon översättning, om det finns risk för förvrängning och hur centralt ordet är i sammanhanget. (intervjuperson 2)

Dessutom förekom jämförelser med intervjupersonernas modersmål, vilket tydde på att vissa anser engelskan att ha en förhöjd status.

Engelskan är ett rikt språk med många olika ord för snarlika saker, medan svenskan ofta löser problemet genom att sätta samman ord till långa ord. Sen har ett ord ofta mer än en betydelse och då kan det inte fångas på svenska... (intervjuperson 2)

[jag] tycker nu att den engelska litteraturen är lättare många gånger att förstå än den svenska i ämnet. (...) engelskan kan beskriva bättre (...) engelska litteraturen använder ett lättare språk än den svenska som kan bli så svår så det blir lättare att läsa och förstå den engelska i vissa fall. - ändå tillägger hon - men naturligtvis skulle jag föredra att läsa en svensk bok än en engelska inför en tenta. (intervjuperson 6)

Slutligen nämnde en av intervjupersonerna en kognitiv aspekt av att ta till sig stoftet genom ett främmande språk. Nämligen att försvåra vägen till förståelse kan ha fördelar.

När litteraturen är på engelska så krävs ju också mer ut av en för att man ska förstå allting. Vilket betyder att det kanske fastnar bättre. (...) Som en utmaning, för att då kanske lägger man ner mycket mer energi på den här engelska texten. (intervjuperson 5).

Förståelse gör att kurslitteraturens språk blir irrelevant. Emellertid visade sig att språket blir irrelevant efter att kunskapen blivit förstådd, dvs. semantiskt inkodad. Så snart materialen blir förstådd förlorar kurslitteraturens språk relevans. Likt fastbränsleraketerna

som hjälper rymdfärjan att lämna jordens atmosfär blir överflödiga och frikopplas från fjärran så snart fjärran har uppnått den nödvändiga hastigheten, blir språket som förmedlar kunskapen överflödigt så snart informationen uppfattas. Efter den semantiska inkodningen blir klar reduceras det främmande språket till bara ett redskap som råkade vara förmedlaren till kunskapen.

Nyckeln är att komma förbi tänkandet i ord och översättningar. När jag förstår det jag läser kan jag uttrycka det med egna ord. (...) Jag läser på vilket språk som helst (som jag kan) till jag förstår innebörden... (intervjuperson 2)

Modersmålet är viktigt. Att modersmålet är viktigt uttrycktes på olika sätt. Modersmålet verkar spela en viktig roll i bearbetningen av information på den semantiska nivån. Många menade att så länge de har förstått innebörden har de inga som helst problem att artikulera sig om helheten. Modersmålet är nödvändigt för förståelsen. Som en av intervjupersonerna sa:

Ifall jag inte riktigt förstår det jag vill förstå på engelska så kopplar jag in svenskan också. (intervjuperson 6)

En av intervjupersonerna menade att modersmålet kan användas som ett mått för att kolla och försäkra sig om att innebörden blev förstådd. Detta kunde kallas för "modersmål - provet" och innebär att personen testar sin kunskap genom att försöka formulera denna på sitt modersmål:

Det är då jag lär mig mest när jag måste se till att jag förstått det så bra att jag kan uttrycka det. (intervjuperson 2)

Emellertid kopplas in modersmålet ganska tidigt under inlärningsprocessen. Det varierade från person till person, när modersmålet kopplades in och i vilken form. För de som inte var lika bekväma med sina receptiva förmågor på kurslitteraturens språk var tillgång till kompletterande material på modersmålet av stort värde. All material på modersmålet fungerade som hjälpmedel för individen för att kunna förstå det ursprungliga stoftet som stod på det främmande språket.

Jag hade i för sig några böcker, det kunde vara någon bra bok ibland på svenska och då tyckte man direkt att det var mycket mer intressant, bara för att då förstod man allting. Jag har någon kort bok (...) som är på svenska som jag egentligen förstod hela kursen sen bara genom att läsa den lika boken (intervjuperson 5)

Samma intervjuperson nämnde att modersmålet kopplades in även innan kurslitteraturen på främmande språk skulle läsas.

Svenskan kom vid genomgången först. Anteckningar från föreläsningar. För föreläsningarna (...) [jag] hade svenska föreläsare (...) så då kom ju säkert svenskan in och sen försökte man läsa litteraturen och försöka relatera till... (...) så jag tror att jag angrep säkert genom att först och främst (...) sitta och lyssna på föreläsningarna och sen tog jag mig an den engelska texten. (intervjuperson 5)

De som för sina anteckningar på modersmålet gör det på modersmålet. Men det finns personliga variationer. På frågan om varför de antecknar på svenska svarade en av intervjupersonerna med ett självklart: "för det är mitt modersmål." (intervjuperson 2).

Slutligen ska det nämnas att en intervjuperson rapporterade att hon har kopplat in modersmålet bara i sista sekunden, så att säga, vid tentan. Det bör noteras att då låg fokusen mindre på sammanhang, och mer på att kunna ett antal begrepp.

"Kognitivt lättare". Trots att den absolut primära fokusen ligger på förståelsen (vilket gör att det främmande språk betraktas som ett redskap, istället för kontext) inser de flesta att inte behöva byta språk sparar energi. För att återvända till frågan om vilket språk användas för att föra anteckningar angav en av intervjupersonerna att hon för sina anteckningar även på det främmande språket "bara av farten" (intervjuperson 6). En annan respondent repeterar den inlärd kunskapen på kurslitteraturens språk. Hon menade att det är "kognitivt enklare för mig" att repetera på engelska (intervjuperson 1). På frågan om varför hon gör så menade hon att det kräver mindre energi så "än att översätta det på svenska i tanken". Däremot när det gällde att skriva anteckningar menade denna intervjuperson att då förflyttas fokus att kunna formulera sig i skrift. Det är lättast att formulera sig på modersmålet och "tar mindre energi", eftersom hon inte behöver oroa sig för grammatik och stavning på modersmålet.

Att behålla kurslitteraturens språk på ordnivå, dvs. när det gäller enstaka ord, anses vara lättare. Hittills har resonemangen omfattade komplexa kunskap som kräver att intervjupersonen förstår texten i sin helhet. Emellertid har vissa resonerat att det är lättare att återkalla facktermer och begrepp på det språk de läste orden på. Med andra ord, om uppgiften är att återge en lista med termer, istället för en komplex kunskap, var vissa intervjupersoner

medvetna om att återkallandet är lättare om det främmande språket behålls och minnet ska plockas fram på samma språk.

De centrala facktermerna, begreppen, de kommer kanske inte lika snabbt. Framförallt på svenska, de kommer lättare på engelska, eftersom jag har läst de på engelska. (intervjuperson 1)

När jag läste en kurs om hjärnan och beteende var det otroligt många olika begrepp och fakta som kändes lättare att återge på samma språk än t ex religionspsykologi som mer handlar om sammanhanget på ett helt annat sätt än t ex det med hjärnan. (intervjuperson 4)

Att det är den djupa bearbetningen av kunskapen som gör kurslitteraturens språk irrelevant illustrerades av ett motsatt exempel då en av intervjupersoner pratade om innehållets natur och hur dessa påverkar huruvida språket upphör att bli relevant, eller tvärtom, ska behållas på grund av att detta ska underlätta processen med att plocka fram den inlärd kunskapen från minnet.

Om innehållet är av den art som behöver memoreras - typ mycket faktainfo - då kan jag känna att jag helst vill återge informationen på det språk jag har läst in mig på. Alltså faktainformationen återkommer lättare på det språk jag har läst på. Ifall texten däremot är av annan art, alltså mindre faktabetonad och mer förståelsegrundad, så saknar det större betydelse. (intervjuperson 4)

Intervjupersonen själv verkade tänka längs samma banor, dvs. när hon menade:

Begrepp (...) utgörs av fragment som inte nödvändigtvis hänger ihop logiskt/naturligt utan bara är namngivna. Begrepp känns ytligare än förståelsegrundad kunskap. (...) Det handlar nog för MIG om själva karaktären av det som skall inläras. (intervjuperson 4)

Slutligen pratade en av intervjupersonerna om mer ett övergripande företeelse. Denna person menar att genom att läsa så mycket litteratur på engelska gör att "man tänker på engelska".

Att då börja formulera om sig på svenska när man läste saker på engelska då blev det hela tiden att jag måste gå igenom en ska, att hellre skulle vilja skriva på engelska. (intervjuperson 5)

På frågan om varför det kan kännas så menade intervjupersonen att det var "ett hinder" att ha en formulering i huvudet som sedan ska översättas på modersmålet. Trots att intervjupersonen anser sig "ganska bekväm med det svenska språket", dvs. sitt modersmål. Däremot menade denna intervjuperson att den ideala lösningen skulle ha varit att ha referenser på modersmålet. Då skulle finnas ett mall på hur vissa uttryck som kommer "naturligt" på det främmande språket används på modersmålet. I likhet med de respondenter som rapporterade att det rätta ordet på modersmålet inte alltid kommer automatiskt, menade denna intervjuperson att

Man måste googla fram olika engelska uttryck, vad finns det för bra svensk uttryck att använda sig ut av i den här meningen? Och hur använder man sig av uttrycket? (intervjuperson 5).

Denna citat illustrerar också översättningsproblematiken samt frågan om att kunna uttrycka sig. Trots att respondenten använder sig av modersmålet för att uttrycka sina tankar, kommer orden och fraserna inte automatiskt. Individerna är tvungna att göra ett avbrott i att artikulera sina tankar för att hitta den bästa formuleringen på modersmålet.

Att förståelse är enklare på grund av just språket nämndes. En av intervjupersoner hade svårt att läsa på engelska i början men sen upptäckte att:

Den engelska litteraturen är lättare många gånger att förstå än den svenska i ämnet. (intervjuperson 6).

Det har inträffat att jag tyckte att engelskan varit tydligare att använda vid förståelse än svenska. (intervjuperson 4).

Detta kan förklaras med faktumet att de flesta av litteraturen är på engelska och därför blir läsaren mer vana med formuleringar på detta språk.

Tema 2: Att kunna uttrycka sig

Det framkom ganska tidigt under varje intervju om respondenten kände sig bekväm med det främmande språket eller inte. Emellertid visade sig att intervjupersonerna menade först och främst sina receptiva färdigheter, dvs. deras läs- och hörförståelse på kurslitteraturens språk, när de menade att de har en bra kunskap på kurslitteraturens språk. Intervjupersoner fick frågan om hur de ser på att kunskapen ska återges på modersmålet, istället för det kurslitteraturens språk. Svaren tydde på att de såg detta som en självklar fördel.

Oavsett hur skickliga intervjupersonerna ansåg sig att vara när det gällde sina språkfärdigheter i kurslitteraturens språk, rapporterade samtliga samma företeelse. Språket på vilket kunskapens ska uttryckas har ingen betydelse och påverkar inte hur mycket eller hur väl de kan återkalla eller samtala om den inlärd kunskapen. Underförstått var det att de inte tyckte att det skulle ha hjälpt dem att behålla kurslitteraturens språk för att samtala om kunskapen. Tvärtom, de menade att det är viktigt att kunna samtala om den inlärd kunskapen på sitt modersmål, eftersom det är måttet på (enligt de flesta) att de har förstått vad de har lärt sig.

Vidare frågor angående språket för artikulation var det underförstått för nästan alla att det är sitt modersmål som de menar. Även om de menar att de skulle kunna återge kunskapen på det främmande språket menar de att det skulle bli lättare på modersmålet. En av intervjupersonerna menade att modersmålet väljs av praktiska skäl: när man skriver på sitt modersmål då slipper man fundera över grammatik och stavning, vilket man gör då man skriver på ett främmande språk. Då intervjuperson 2 menade att "När jag förstår det jag läser kan jag uttrycka det med egna ord" blev det tydligt lägre fram i intervjun att med "egna ord" menade hon sitt modersmål - språket hon ansåg sig att äga helt och hållet. De flesta uttryckte sig på samma sätt - att kunna uttrycka sig (underförstått: på sitt modersmål) är inget problem så länge de har förstått vad de har läst. Det blev tydligt senare att det var underförstått att med det språk på vilket de skulle uttrycka sig menade dem det språk som de är bäst på. Det var inte kurslitteraturens språk som syftades till utan deras eget modersmål.

Modersmålet blir det automatiska valet för att uttrycka sig om den inlärd kunskapen. Det har kommit fram att de flesta intervjupersonerna inte är lika bekväma med det främmande språket när det gäller de produktiva språkfärdigheter, dvs. att prata och skriva. Att uttrycka sig på kurslitteraturens språk skulle ha försvårat uppgiften att återge den inlärd kunskapen och inte underlätta denna. De flesta uttryckte en stor lättnad över att inte behöva artikulera sin kunskap på kurslitteraturens språk. Slutligen har ingen rapporterat att bara för att tentan ska skrivas på modersmålet skulle detta ha påverkat hur mycket de kom ihåg av vad de hade läst på det främmande språket.

Däremot nämnde en av intervjupersonerna att behöva byta språk för att artikulera sin kunskap framkallade "fördröjningsproblem rent språkligt sett".

Jag upplever dessa språkliga fördröjningseffekter då jag vet vad jag skall säga/skriva men det kommer inte fram på t ex svenska när inlärningsspråket är engelska. Det känns som om tankarna är snabbare än det som kommer ut. (...) Som om man ser en person man känner och inte kommer ihåg vad den heter,

fast man absolut vet detta. (...) Jag känner mig ivrig och blir smått frustrerad då jag får lov att vänta eller bara slappna av. (intervjuperson 4)

Denna intervjupersons beskrivning tyder på att det inte enbart handlade om enstaka upplevelser av att ha något på tungan som gäller enstaka ord, utan att tankarna löpte på kurslitteraturens språk och det tog tid ("någon hundradelssekund" enligt hennes beräkning) att byta och formulera tankarna på ett annat språk hon behärskar lika väl. Emellertid när samma intervjuperson utvecklade vidare detta "fördröjningsproblemet" mer detaljerat visade det sig att åtminstone en del av det här "fördröjningsproblemet" kunde identifieras som att ha något på tungan.

Att ha något på tungan. Vissa har rapporterat att de har förstått vad som står på det främmande språket men att leta rätt på ordet på modersmålet kan ändå ta tid, alltså sker det inte automatiskt. Detta tyder på vissa upplever det frustrationsväckande företeelsen "att ha något på tungan".

Jag kan fastna vid (...) ett begrepp på engelska (...). Jag kommer ihåg det på engelska och jag vet vad det handlar om så jag kan förklara det men jag kan inte översätta konkret det order eller begrepp eller teorin. Det är sällan att jag fastnar i själva översättningen, jag oftast fastnar i enstaka ord. (intervjuperson 1.)

Tema 3: Översättningsproblemet

Eftersom två språk är involverad under hela inlärnings- och framlockningsprocessen blir översättning är ett ofrånkomligt moment. För de som behärskar det främmande språket utgör översättningen oftast ett tekniskt problem. Då de enstaka okända ord dyker upp och den hela inlärningsprocessen måste pausas medan ordet slås upp.

Att slå upp ord eller söka på nätet är ju frustrerande för att det är ett ofrivilligt stopp. (intervjuperson 3)

Som en annan intervjuperson poängterade kräver situationen en annan slags utrustning.

Tilläggas bör väl att jag kontinuerligt använder Google Translate på datorn för att hela tiden kontrollera de engelska uttryckens bästa svenska motsvarighet -

Det kräver förstås engagemang och närhet till en dator. Det är klart att det skulle vara lättare att slippa det (...). Det är väl mest obekvämare för kroppen att sitta med närhet till en dator. (intervjuperson 2)

Dessutom finns en strävan efter att kunna hålla sig till samma språk då kunskapen ska artikuleras. Detta gör att översättningen till modersmålet sker även om intervjupersonen förstår det främmande ordet för att hitta den bästa översättningen. "Att hela tiden kontrollera de engelska uttryckens bästa svenska motsvarighet" kan också vara orsak till avbrott under inlärningsprocessen. Slutligen angav respondenter exempel på "att ha något på tungan" att översättning krävs till modersmålet även om personen förstår innebörden på det främmande språket men kan inte leta rätt det bästa motsvarigheten på modersmålet.

Det framgår från intervjupersonernas svar att sysslandet med översättningen och användandet av översättningar är ett känsligt element både under inlärningsfasen och under tentamensskrivandet – under hela processen. Vissa uttryckte tydligt att inte hitta bra översättningar orsakade frustration.

... på ett sätt kan jag bli frustrerad, det kan vara så. Att man vet vad det betyder men jag får inte fram det på egentligen lika bra sätt om jag ska skriva det rakt av på svenska så då kan man ju känna... Jag vill hitta något som jag upplever att det står på engelska. Då kan jag tycka att jag tappar någon dimension ut av den som beskrivs om jag måste skriva det direkt på svenska (...) (intervjuperson 1.)

Det visade sig att många investerar mycket energi och omsorg i att hitta rätt översättning och kunna uttrycka sig enbart på sitt modersmål på tentamen. Vissa var mer trygga när det gällde att använda översättningar för facktermer.

Det är inga "hemmasnickrade" översättningar jag använder. (intervjuperson 4)

Kodblandning. Under intervjuerna riktades stor fokus på frågan om vad de enskilda intervjupersonerna gör på tentamenstillfället då de ska diskutera begrepp som de lärde sig på det främmande språket. Trots att tendensen är att intervjupersonerna försöker hitta bra översättningar rapporterade de flesta att de bevarar vissa ord på kurslitteraturens språk och inte översätter dem. Detta gör de om det inte finns en etablerad översättning, eller individen själv är missnöjd med översättningen som inte fångar det ursprungliga begreppets innebörd lika väl. De flesta menade att i vissa fall översättningen blir "platt", eller att "engelskan kan beskriva bättre", att den inte förmedlar samma sak. I sådana fall använder de det främmande

ordet. En av intervjupersonerna var tydlig om att hon vill skydda sig mot missförstånd genom att använda det ursprungliga begreppet i brist på en etablerad översättning. Kodblandning vid tentamenstillfället motiverades med att intervjupersonen vill utesluta risk för att den som rättar missförstår eller inte förstår vilket fackterm intervjupersonen menade med sin översättning. Kodblandning kan ske redan under anteckningsfasen av samma anledning: för att undvika risken att skribenten själv inte kommer att förstå senare vad hon menade då hon översatte ett visst begrepp på ett visst sätt.

En av intervjupersonerna rapporterade frustration i frågan kring översättningar av ämnesspecifika begrepp. Å ena sidan hade hon debatten med sig själv om hur man ska göra om översättningen inte är perfekt.

Frustrationen hänger ihop med att man vill förklara något så väl som möjligt. Man är rädd att man ska tappa någonting vid språkbytet, någon dimension. (...) Jag försökte förklara om jag inte hittade rätt svensk översättning, eller jag skrev det engelska ordet. (...) Eftersom någonstans har jag bestämt mig att jag ska visa att jag har lärt mig någonting, inte att jag är duktig på att översätta.
(intervjuperson 1)

Å andra sidan blev själva frågan om att blanda kod, dvs. språk, på tentamen ytterligare en källa till oro. Lärosätet var inte tydligt om huruvida användandet av det engelska begreppet på tentamen var tillåtet och godtagbart. Hon menade att hennes oro försvann så snart hon fick bekräftelse om att kod blandning inte förde några negativa konsekvenser med sig.

Då när jag väl förstod att det inte var någon fara att skriva engelska (...) då visste jag att då är det ingen fara, då behöver jag inte oroas mig för den biten om jag fastnar där utan då kan jag blanda lite. (intervjuperson 1)

Emellertid menade intervjupersonen att den här ovissheten kanske hade påverkat vilket betyg hon fick på tentan, bara för att hon var osäker om kodblandning var en godtagbar metod för att göra sig förstådd på tentan.

Intressant nog var vissa intervjudeltagare mindre villiga att blanda kod och mer måna om att använda svenska ord.

Jag känner mig väldigt säker på att hantera svenska i skrift och att uttrycka exakt vad jag menar. (intervjuperson 2)

En av intervjupersonerna motiverade sitt val att använda den svenska översättningen genom att poängtera att kunna sätta ord på fenomenet på sitt modersmål är bevis på att personen har internaliserat kunskapen helt och hållet.

... skriva en egen omskrivning på tentan för att visa att jag förstått med egna ord. (intervjuperson 3)

Ingen av intervjupersonerna rapporterade att de byter språk helt och hållet under skrivandet. De växlar inte kod alltså. Det är bara enstaka ord, facktermer, som lånas från det andra språket. För det första motiverades detta med bristen på en bra och etablerad översättning och att det finns risk att översättningen misstolkas. För det andra kan intervjupersonen uppleva en "att ha något på tungan" moment på sitt modersmål och ordet kommer snabbare på det främmande språket. En intervjuperson rapporterade att när det gäller salstenta där hon inte har tillgång till ordbok har hon valt att skriva ord på det främmande språket, bara för att "jag inte kunde återhämta det exakta ordet på svenska." I detta fall motiveras kodblandning med en "att ha något på tungan" moment.

Diskussion

Syftet med denna kvalitativa studie var att utforska hur individer ser på sin tillgång till kunskap på modersmålet om nämnda kunskapen lästes på ett främmande språk. Studie inspirerades först och främst av Marian och Fauseys (2006) kvantitativa studie, då forskare hittade att tvåspråkiga studenter som lärde in akademisk kunskap på ett av sina språk presterade bättre på kunskapstest om testens språk var samma som kurslitteraturens. Det har visats att minnet som inkodades på ett visst språk återplockas lättast på samma språk, eftersom den språkliga miljön fungerar som påminnelse som gör att framplockningen av minnet blir enklare (Baddeley, Eysenck, & Anderson, 2009; Marian & Neisser, 2000). Emellertid påpekades att individens skicklighet i sina första och andra språk påverkar språk beroende minneseffekten (Marian & Fausey, 2006).

Däremot upplevde intervjupersonerna i denna kvalitativa studie inte att språkbytet vid framplockning skulle ha någon påverkan på deras tillgång till kunskap. Marian och Fausey (2006) hittade att försöksdeltagare hade fler fel på kunskapstesten i form av utelämnande eller inkorrekt svar om språket vid återkallande inte matchade språket vid inkodning. Dessutom

fann de hittades att försöksdeltagare dröjde längre med sina svar (åtminstone vad som gäller verbaliseringen av detta) jämfört med en situation med samma språk (Marian & Fausey, 2006). Intervjupersonerna i den här studien ansåg dock inte att plocka fram kunskap på ett språk annat än kurslitteraturens språk skulle påverka vad som kan plockas fram, hur mycket av detta och hur korrekt. Bara en av intervjupersonerna i denna studie nämnde att hon upplever fördröjning när det gäller att uttrycka sina tankar. Emellertid verkade denna fördröjelse handla om att kunna sätta ord på tankar. Två intervjupersoner menade att de upplever något som kan identifieras som TOT då kunskapen ska återges, men ingen av intervjupersonerna ansåg att språkbytet kan leda till felaktig information vid återkallandet.

Istället menade intervjupersonerna att det är graden av förståelsen som avgör hur väl de kan återge inlärd kunskap. (Det var underförstått att återgivningsspråket är modersmålet.) Intervjupersonerna tillskriver största betydelsen till hur väl de har förstått vad de har läst i kurslitteraturen på det främmande språket. Dessutom är intervjupersonerna medvetna om att testandet inte utgör enbart en uppräknings av faktainformation, utan att de ska kunna analysera och hitta sammanhang. De anpassar sin studieteknik till detta och använder sig av "djup" inlärnings (Baddeley, Eysenck, & Anderson, 2009, s. 370). Fokuset ligger på förståelse av ämnet, vilket innebär en djup bearbetning av stoftet, samt integration av ytterligare information från andra källor (Baddeley, Eysenck, & Anderson, 2009). Det är det mest passande studietekniken eftersom den semantiska inkodningen sker på den djupaste nivån och är mest effektiv för långtidsförvaring av minnet, vilket är det grundläggande målet med inläring (Baddeley, Eysenck, & Anderson, 2009; Weiten, 2007). Eftersom kunskapen är komplex och handlar om sammanhang och samband måste information elaboreras under inkodning. Elaboration bidrar till minnesspårrets långvariga lagring (Craik & Tulving, 1975). Respondenterna vet vilka kognitiva processer som krävs av dem vid återkallandet och därför anpassas inkodningen till detta. Det är de semantiska aspekterna som ska återkallas i första hand så fokus vid inkodning riktas mot betydelsen. De kognitiva processer som är aktiv vid återkallandet liknar de vid inkodningen. Enligt TAP konceptet är återkallande av den inlärd kunskapen förbättrad om de kognitiva processer som var aktiva vid inkodning liknar de kognitiva processer som är aktiva vid återkallandet (Blaxton i Lightbrown, 2008; Baddeley, Eysenck, & Anderson, 2009). Under inkodning ligger fokuset på att bearbeta materialen på den djupaste nivån, dvs. semantiskt. Det är inte de fonologiska eller strukturella egenskaper av materialen som står i fokus vid inkodning. Det stämmer överens med Barcrofts TOPRA modell, enligt vilken individen måste välja vart uppmärksamheten riktas vid inkodning. Om de kognitiva resurserna fokuserar på innehållet kan mycket mindre uppmärksamhet ägnas åt

de språkliga aspekter, dvs. formen (Barcroft i Lightbrown, 2008). Intervjupersonernas svar tyder på detta när de säger att kurslitteraturens språk förlorar betydelse. "Efter ett tag jag glömmer vilket språk jag läser på." Fokus ligger på innebörden, förståelsen, inte på formen.

Intervjupersonernas åsikt att framplockningen inte påverkas av språket tyder på att själva språket som en typ av kontext associeras inte särskilt mycket med målinformationen. Språket i sig verkar inte hänga ihop med minnesspåret. Detta gör att själva språket blir en mindre värdefullt, mindre lämplig framplockningsbana i enlighet med Tulvings princip om inkodningsspecificitet (Groome, 2013). Detta gäller kunskapen i sin helhet, inte i avseendet av enstaka facktermer. Det har diskuterats ovan att fokus ligger på den semantiska bearbetningen och djup inläring, dvs. elaboration. Det är mest sannolikt att intervjupersonerna kodar in stoftet med tanke på att den inlärd informationen ska kunna återkallas på ett språk som inte kommer att matcha språket vid inkodningen (Marian & Fausey, 2006). Detta innebär att individen anpassar sina inkodningsstrategier i enlighet med utsikten att den lingvistiska miljön vid återkallandet blir annorlunda. Inkodningen anpassas till språket som förväntas vid återkallandet (Marian & Fausey, 2006). Dessutom stämmer denna företeelse överens med Marian och Fauseys (2006) hypotes att balanserade tvåspråkiga med lika höga kompetens på båda språken är mer känsliga för förändring i det språkliga kontexten med relevans till framplockning från minnet. Balanserade tvåspråkiga använder sig av likadana kognitiva strategier oberoende av språk. Språkbyte blir språk den enda framplockningsbana som ändras, de kognitiva strategierna förblir densamma. Språk som kontext har däremot mindre relevans hos obalanserade tvåspråkiga, dvs. hos de individer som är inte lika starka på båda språken. Enligt Marian och Fausey (2006) använder sig obalanserade tvåspråkiga av olika kognitiva strategier beroende på språk. Information bearbetas på olika sätt beroende språk. Vid språkbyte blir själva språket bara en av de variablerna som ändras med situationen. Detta förklarar varför obalanserade blir mindre känsliga av det språkberoende minnet. Om intervjupersonerna i denna studie kan antas behärska det första respektive det andra språket i olika grad kan detta vara en förklaring till varför de känner sig inte berörda av språkbytet.

Modersmålet kopplas in för att hjälpa förståelse. Stoftets natur (ligger fokus på sammanhanget eller ett antal begrepp), hur trygg personen är med det främmande språket och även studietekniken (huruvida anteckningarna förs) påverkar i vilken grad modersmålet kopplas in. Det är mest sannolikt att individens passiva språkfärdigheter, dvs. läs- och hörförståelsen på kurslitteraturens språk styr mest i frågan om vilken grad modersmålet kopplas in för att hjälpa förståelsen. Förståelsen är avgörande för inkodning (Marian & Fausey, 2006). Beroende på individens skicklighet i de receptiva språkfärdigheter kan det

räcka med att enstaka ord slås upp men modersmålet kan utgöra den trygga basen från vilken nya kunskapen på det främmande språket kan bemötas. I det extrema fallet kopplas modersmålet in bara i den sista minuten, vid återgivningstillfället.

Modersmålets närvarande vid bearbetning väcker frågan: På vilket språk inkodas kunskapen egentligen? Ovan nämndes att individer medvetet anpassar sin inkodningsstrategi med hänsyn till att kunskapen ska plockas fram på ett annat språk (Marian & Fausey, 2006). Dessutom påpekar Marian och Fausey (2006) att obalanserade tvåspråkiga är beroende av sitt starkare språk vid inkodning då informationen presenteras på deras svagare språk. Inkodningen sker därför antingen på modersmålet eller med en blandning av modersmålet och det främmande språket. Det verkar stämma för en del av intervjupersonerna i denna studie. För det första uttryckte vissa från början att de är mindre bekväma med det andra språket och modersmålet kopplas in för att kunna förstå vad som står på det främmande språket. För det andra svarade de flesta intervjupersoner (oavsett skicklighet i det främmande språket) att språkkonvertering börjar redan under inlärningsfasen då den semantiska bearbetningen påbörjas: anteckningarna förs på modersmålet. Modersmålet är redskapet för att kunna bearbeta och elaborera kunskapen. Vissa intervjupersoner anser att ett sätt att testa sig om kunskapen är att försöka formulera den på modersmålet. På så sätt kan argumenteras att den djupaste nivån av bearbetning, den semantiska bearbetningen (Craik & Lockhart i Weiten, 2007) - för de flesta i alla fall - sker, åtminstone delvis, på modersmålet. Det är rimligt att anta att de som rapporterade att de för anteckningar på sitt modersmål och försöker formulera vad de har lärt sig, har faktiskt inkodat kunskapen - åtminstone en stor del av den - på sitt eget språk. Detta samtidigt ger de möjlighet för det praktiska, vilket är att förbereda sig för återgivningstillfället då språket blir ett annat. Fraser och ord som ska passa bäst på modersmålet för att samtala om ämnet kan väljas ut. På så sätt när det är dags att återge kunskap på det andra språket har individen redan övat på att pendla mellan de två språken. Att hitta rätt ord är ingenting som man måste ta itu med innan tentamenstillfället. Detta sätt att förbereda sig verkar stämma överens med Soblins hypotes om "att tänka för potentiell talande" ("thinking for speaking") (i Marian & Fausey, 2006, s. 1039). Tanken vid inkodningen är att informationen ska kodas in på ett sådant sätt som gör att informationen ska kunna lätt uttryckas språkligt (Marian & Fausey, 2006). Därför är det sannolikt att språkbytet inte äger rum just vid återkallandet, utan har hänt redan vid inkodningen. Då intervjupersonen ska återge kunskap på modersmålet matchar detta språk språket på vilket kunskapen inkodades. Detta förklarar varför i princip alla intervjupersoner nekade att språkbytet skulle ha påverkat deras tillgång till kunskap. En av intervjupersonerna rapporterade att det har hänt

att modersmålet kopplades in första gången bara vid tentamenstillfället. Det tyder på att den semantiska bearbetningen skedde på det främmande språket. Då upplevde hon "fördröjelseproblemet". Detta orsakades av att inte direkt kunna sätta ord på sina tankar. Kanske har denna intervjuperson inte ägnade tid åt att "tänka för potentiell talande". Däremot påverkade den sena inkopplingen av modersmålet inte hennes förmåga att kunna komma ihåg allt och exakt och så snabbt som möjligt – det är bara språket som dröjde. Tankarna var där men de rätta orden var sena.

Förutom intervjupersoners skicklighet i kurslitteraturens språk kan däremot själva stoftet och kunskapstestens natur påverka hur beroende individen blir av modersmålet under inläringen. Anledningen till att modersmålet kopplades in i större utsträckning för att hjälpa förståelse kan bero på stoftets natur. I de flesta fall var syftet med inläringen för intervjudeltagare i denna studie att sedan skulle kunna analysera, dra slutsatser, hitta samband baserad på den inlärd kunskapen. Detta kräver en djup studieteknik, vilket troligen gör att modersmålet kopplas in i större grad. Om det enbart fakta och namn som ska läras in är modersmålet troligen mindre nödvändigt. Ett antal intervjupersoner rapporterade att de har lättare för att plocka fram enstaka ord och begrepp på det språk de läst dem på. En av intervjupersonerna menade att det stämmer i fall med en lista med ord med lite koppling mellan orden. Det verkar troligt att enstaka ord inkodades på det främmande språket och är därför lättare att plocka fram på samma språk. För det första ligger fokus på enstaka begrepp, namn och mindre (eller inte alls) på samband och det större sammanhanget. För det andra blev sådana begrepp kanske aldrig översätta till modersmålet och bevarades på det ursprungliga språket. För att undersöka språkberoende minne ställde Marian och Fauseys (2006) mest faktafrågor till sina försöksdeltagare. Kontrollfrågor testade inte hur olika aspekter i texten hänger ihop. Försöksdeltagare behövde inte analysera eller resonera kring vad de har lärt sig eller koppla detta till tidigare inlärd information (stoftet var fiktivt just för att undvika att försöksdeltagare skulle kunna använda sig av tidigare kunskap; Marian & Fausey, 2006). Försöksdeltagare skulle komma ihåg faktainformation, oftast egennamn. Dessa fakta fanns i sammanhang men ändå riktades minimal fokus på samband som redan stod i texten och ingen på samband som individen själv skulle etablera. Det är möjligt att behovet att koppla in modersmålet för översättning eller i funktion av det inre språket för resonemang som ledsagar inläringen var mycket mindre. Inläring av enstaka begrepp på det främmande språket liknar, åtminstone delvis, främmande språkinläring, då studentens fokus riktas mot strukturella egenskaper av ordet, vilket stämmer överens TOPRA modellen (Barcroft i Lightbrown, 2008). I fall av enstaka ord, dvs. facktermer, verkar språket associeras starkt med

målinformationen vilket visar att språk i detta fall utgör en värdefull framplockningsbana. Detta stämmer överens med resultat i Marian och Fauseys studie (2006) att det främjar framplockningsprocessen om språket vid inkodning och återkallande matchar.

Många intervjupersoner upplever att det är en fördel att behålla kurslitteraturens språk under inlärningsfasen. Det gäller "farten", eftersom tankarna löper på kurslitteraturens språk. Det är "kognitivt mindre ansträngande" att byta språk. Att byta språk genom att aktivt översätta - även om till modersmålet - innebär extra belastning på hjärnan och kräver mer energi från personen, eftersom att översätta är ingen automatisk process, inte ens för riktiga tvåspråkiga (Kokaliari et al., 2013). Tanken är genom att kunna skriva på kurslitteraturens språk kan översättning undvikas - en process som kan förvandlas till en källa av frustration på olika nivåer. Denna kognitiva lättnad över att behålla kurslitteraturens rapporterades mest när det gällde enstaka ord eller för att repetera kunskap i huvudet. Att göra enkla anteckningar eller bara tänka om kunskapen ställer inget krav på deras produktiva språkfärdigheter på det främmande språket. Dessutom äger detta rum dolt från allmänhetens granskning.

Att behålla kurslitteraturens språk för att artikulera sin kunskap verkade lockande av ytterligare en anledning, och även för de intervjupersoner som annars inte är riktigt trygga med det främmande språket. Genom att läsa konsekvent på det främmande språket presenteras läsaren av standardfraser, uttryck och ordförråd som är återkommande och utgör en ram eller ett slags mall. Detta är särskilt sant i fall av vetenskapliga artiklar. Även om läsaren i själva verket skulle föredra att uttrycka sig på sitt modersmål (först och främst i skrift) förefaller skrivandet på det främmande språket som lockande eftersom då slipper skribenten ägna energi åt att hitta det rätta sättet att formulera sina tankar på modersmålet. Översättning blir en ännu svårare uppgift om det inte finns ett etablerat ordförråd och en slags uttrycksbank på modersmålet. Lösningen i detta fall ligger i att etablera en lista över vetenskapligt ordförråd och uttryck på modersmålet. För detta är det nödvändigt, menar Farrugia (2012), att skrifter publiceras på modersmålet för att förse publiken med mallar. Att en förteckning över motsvarigheter och uttryck på modersmålet behövs motiveras med att det skulle underlätta artikulation av innebörden på modersmålet. Intervjupersonerna själva tycker att det är viktigt att kunna uttrycka sig på modersmålet om den inlärd kunskapen. Många ville hålla sig till ett enda språk, "hålla svenskan så rent som möjligt" och vill inte blanda språk. Dessutom skulle en sådan lista eliminera frustrationen som orsakas av själva letandet efter en översättning och eventuellt misslyckande av att hitta en sådan.

Intervjupersonerna verkar tänka längst de följande banorna: "jag förstår, då kan jag uttrycka mig om detta på det språk jag är bekväm med", istället för att tänka "jag förstår och

det är lättast för mig att använda samma språk för att uttrycka mig om detta". I princip alla intervjupersoner väljer att plocka fram kunskap från minnet på sitt modersmål på tentamenstillfället. Å ena sidan visade sig att modersmålet är måttet men också redskapet i den semantiska bearbetningen av stoftet. Vilket också innebär att själva inkodningen skedde, åtminstone delvis, på modersmålet. Å andra sidan vill intervjupersonerna uttrycka sig om kunskapen på det språk de är mest bekväma med. Att kunna uttrycka sig så nyanserat som möjligt har ännu större betydelse då djupa sammanhang ska diskuteras. Troligen på grund av att detta djupa sammanhang bearbetades på modersmålet. Emellertid, trots att hälften av intervjupersonerna påstod sig vara "bra på engelska", verkade det inte alltid sträcka sig till att personen kände sig trygg i sina produktiva språkfärdigheter (dvs. prata, men framför allt skriva på det främmande språket) (Leontiev, 2006; British Council). Detta förklarar varför det betraktades som en nackdel att uttrycka sig på kurslitteraturens språk. Flera intervjupersoner uttryckte lättnad över att ha valet att skriva på sitt modersmål och tänkte med fasa på att bli tvungen att återge den inlärd kunskapen på kurslitteraturens språk. Detta kan återigen förklaras med individens uppskattning (eller undervärdering) av sina produktiva språkförmågor på det främmande språket. Det visade sig att intervjupersonernas egen uppskattning om sina produktiva språkfärdigheter, dvs. att skriva eller prata, på det främmande språket har större relevans än problematiken med att byta språk när det gäller att artikulera den inlärd kunskapen. Därmed blev modersmålet det automatiska valet för att uttrycka sig om den inlärd kunskapen.

Under intervjuerna identifierades olika källor till frustration och rädsla. Själva proceduren att behöva översätta framkallar känslor som många identifierar som frustration. Översättningsbehovet orsakar "ofrivilligt stopp" och leder till tidsförlust, oavsett av hur skicklig studenten är på det främmande språket. Översättningsbehovet försvårar intervjupersonernas inläsning och inlärningsprocess. Å ena sidan krävde det en viss utrustning (t ex tillgång till dator med Internet), vilket i sin tur påverkade hur och var personen kunde arbeta med kurslitteraturen. Å andra sidan rapporterades frustration då intervjupersonen var tvungen att pausa läsningen för att slå upp ett ord. Frustration rapporterades då kunskap ska formuleras på modersmålet. Vissa respondenter var osäkra om det finns rätt översättning, hela processen med att hitta det rätta ordet eller något som kommer nära att uttrycka innebörden av det ursprungliga begreppet. Dessutom berodde vad som orsakar frustration eller framkallar oro i stor del på hur van intervjupersonen var vid att läsa (lyssna) på det främmande språket. Intervjupersoner som var mindre trygga i sina receptiva språkfärdigheter upplevde frustration när det gällde att förstå stoftet. Frustration kunde upplevas på grund av att mer tid och energi

krävdes för att bearbeta stoftet som stod på ett främmande språk. Det nämndes förut att intervjupersoner inte ansåg att språkbytet vid framplockning påverkade deras prestation. Däremot menade vissa att inblandningen av det främmande språket kan ha påverkat deras prestation negativt. Svårigheter med det främmande språket kunde leda till brister i förståelsen under inkodningsfasen. Detta kunde komma på uttryck i form av sämre betyg. Därför fanns det rädsla för att missförstå eller miste information. Att rentav inte kunna använda sig av material som kräver bra hörförståelse utgjorde en ytterligare källa till oro. Bland de som var trygga med sina läs- och hörförståelse på det främmande språket rapporterades frustration också. Frustration orsakades av de ovannämnda tekniska aspekter: ofrivillig stopp i läsningen då enstaka främmande ord måste slåss upp. Kravet på utrustning i form av datorer med Internet (många har rapporterat att de använder sig av Google translate) begränsar var man kan studera. Oberoende skicklighet när det gällde det främmande språket frustrerades många av letandet efter ord eller formulering på modersmålet. Intervjupersoner med hög kompetens i det främmande språket kan känna att det motsvarande ordet eller uttryck inte kommer automatiskt, trots att de är på deras modersmål. De kan uppleva att de har något på tungan. Å ena sidan handlade detta oftast om faktumet att vissa vetenskaper har en lingua franca och inte varje begrepp har en etablerad översättning. Å andra sidan visade det sig att handlade om en TOT upplevelse: individen hade något på tungan men kunde inte artikulera det. TOT upplevelsen i sig definieras som "frustration". (Gollan et al., 2014; Weiten, 2007, s. 273). Intressant nog var de bara två intervjupersoner, båda med hög kompetens på det främmande språket som nämnde en sådan upplevelse. Detta verkar stämma överens med att tvåspråkiga upplever "att ha något på tungan" oftare än enspråkiga enligt (Gollan et al, 2014). Detta förklarades, bland annat med "frekvensförskjutningshypotesen", att tvåspråkiga använder sina två språk inte lika ofta som enspråkiga (Gollan et al., 2014, s. 274). Definitionen på vem som är tvåspråkig varierar. Även om intervjupersonerna inte är tvåspråkiga i den strikta bemärkelsen att de använder det andra språket bara för studierna kan det argumenteras att de ändå exponeras på två språk. Troligen är det skickligheten i de produktiva språkfärdigheterna och hur aktiva språket används som gör att det finns skillnad på hur ofta individer upplever att de har något på tungan.

Förutom att det är själva tvåspråkighet som leder till ökad TOT upplevelser finns andra möjliga förklaringar. Enligt dubbel språkaktivering (dual language activation) är det tävlandet mellan översättningspar (ett ord och dess översättning) som gör att återkallande av ett visst ord blir misslyckad och individen upplever att ha något på tungan. Däremot fick troligen respondenterna inte exponeras för vissa ord på modersmålet med tanke på att vissa

facktermer saknar en etablerad översättning. Gollan et al. (2014) hittade att tvåspråkiga upplever mer TOT för ord vilka de kan bara på det ena språket. Detta kan vara en förklaring i det här fallet eftersom vissa begrepp saknar översättning helt och hållet. Att modersmålsmotsvarigheten inte används lika ofta som det främmande begreppet gör att det främmande språket blir mer aktiverat. Att ett språk är mer aktiverat och därför mer dominant förklarar kodblandning hos tvåspråkiga (Heredia & Altarriba, 2001). Det kan argumenteras att kodblandning sker just på grund av att kurslitteraturens språk blir det dominanta språket i respondenternas liv som studenter. De möter begrepp oftare på det ursprungliga språket: Denna form blir därför aktivare och på sätt mer lättillgänglig. Återkallande kräver mindre energi om ordet ska återkallas på det aktiva, dominanta språket. Att intervjupersonerna är medvetna om detta bekräftades av deras svar. Å ena sidan rapporterade vissa att de behåller vissa ord på engelska medan de för anteckningarna på modersmålet just för att det är lättare, "kognitivt enklare". Det går också snabbare så. Å andra sidan berättade en av intervjupersonerna att hon använder kodblandning för att lösa TOT situationer. Hon ger alltså grönt ljus till det språk som är mer dominant istället för att slösa bort tid på att hitta motsvarigheten på modersmålet.

När det gäller att visa hur mycket man har lärt sig blir kodblandningen ett strategiskt val. Motiveringen var att intervjupersonen vill undvika att bli missförstådd. Kodblandning uppfattades som en sista utväg. De flesta var mycket måna om att hålla sig till ett enda språk då kunskapen återges och därför leta rätt på bra översättningar för att kunna visa att hon/han kan uttrycka sig på den inlärd kunskapen enbart på modersmålet. Detta uppfattas av vissa som ett mått på hur mycket av stoftet blev inlärt.

Sammanfattningsvis kan det påstås att intervjupersoner bekymmer sig först och främst av att kunna förstå helheten av vad de läser. Att ha med ett främmande språk anses påverka mest inlärningsfasen och har konsekvenser i förhållande till förståelse. Inlärningsprocessen blir längre på grund av att stoftet är på ett främmande språk. I vilken grad inläringen försvåras av det främmande språket beror självklart på intervjupersonens skicklighet i och inställning till kurslitteraturens språk. Detta också påverkar individuella upplevelser av frustration och rädsla. Kurslitteraturens språk blir överflödigt så snart budskapen bearbetas på en semantisk nivå. Frågan om vilket språk den inlärd kunskapen ska uttryckas på har mindre relevans för intervjupersonerna, eftersom det är underförstått att de är mest trygga med sitt modersmål. Intervjupersonerna anser inte att återge komplex kunskap på modersmålet påverkar vad som kan plockas fram från minnet. Att återkalla på modersmålet anses inte som nackdel. För de som är otrygga i sina produktiva färdigheter på det främmande språket är

detta en fördel. Dessutom finns bevis som tyder på att inkodning sker åtminstone delvis på modersmålet, vilket gör att framplockning på modersmålet utgör inget språkbyte. Dessutom studeras stoffet troligen med tanke på att återkallandet ska ske på ett annat språk, dvs. modersmålet. Emellertid anser intervjupersonerna att det är "kognitivt enklare" att hålla sig till kurslitteraturens språk i vissa fall. Mindre skicklighet i det andra språket gör att individen blir mindre känslig för effekter av språkberoende minnet. Modersmålet är redskap i förståelse och det bästa språk för att återge komplex kunskap, djupt sammanhang. Emellertid gör pendlandet mellan två språk att intervjupersoner upplever frustration vid inkodning och vid återkallande som inte finns med i en enspråkig situation. I fall intervjupersonerna ansåg att deras prestation påverkades skedde denna påverkan under inlärningsfasen när det gäller att förstå vad som står på det främmande språket. Eventuella lägre betyg speglade brister under inlärningsfasen i förståelse. Återkallandet på ett språk som inte matchade kurslitteraturens språk ansågs inte påverka prestation i denna mening som det visades i Marian och Fauseys (2006) studie om akademisk kunskap och Marian och Neissers (2000) studie om episodiskt minne. De som rapporterade TOT vid återkallande ansåg inte att detta påverkade deras prestation.

Metoddiskussion

Fyra av sex intervjuerna i denna studie utfördes via chatt. Internetbaserade datainsamlingsmetoder har ett antal fördelar. Förutom att vara kostnadseffektiv möjliggör kommunikation via dator datainsamling från individer som är svåra att kontakta, samt individer som är mindre villiga att delta i en personlig intervju (Reppel et al., 2008; Edmunds i Rezabek, 2000). Dessutom visade det sig att individer blir mindre hämmade i att uttrycka djupare känslor och åsikter när kommunikationen sker med hjälp av datorn (Hanna et al. i Reppel et al., 2008; Pincott & Branthwaite i Reppel et al., 2008). Internetbaserade datainsamlingsmetoder har använts av företag med syfte av marknadsundersökning (Rezabek, 2000). För att underlätta kvalitativ forskning används Internet också inom samhällsvetenskapliga och humanvetenskapliga områden (Rezabek, 2000).

Urvalsdiskussion

Förutom en intervjuperson kom alla från psykologins värld. Engelskan identifierades för alla som det främmande språket. Urvalet styrdes av bekvämlighet. Emellertid verkade intervjupersoner ha olika grader av skicklighet när det gäller sina receptiva och produktiva språkfärdigheter på det främmande språket. Skicklighet i det främmande språket är ett

avgörande faktor i hur individen själva ser på inläringssituation. Det påverkar också hur det främmande språket upplevs: ett hinder, en nödvändig ond eller något som man trivs med och även använder i andra sammanhang. Inga konkreta frågor ställdes till intervjupersonerna angående deras lingvistiska profil men deras svar i allmänhet tydde på att de flesta kan beskrivas som obalanserade tvåspråkiga - med utrymme för vem som kan betraktas som tvåspråkig.

I denna studie identifierades "det främmande språket" snabbt som engelska. Detta leder till ytterligare funderingar över hur intervjupersonernas svar färgades just av engelskans ställning i deras samhälle. Sverige har en speciell och nära kontakt med just engelskan. Landet tillhör den så kallade "expanderade cirkeln", i vilken engelskan har kulturell vikt och på så sätt tillhör den engelsk språkiga världen (Harmer, 2004, s. 8). Detta kan ha påverkat intervjupersonernas inställning till och accepterande av engelskan som kurslitteraturens språk. Svaren kan ha varit annorlunda ifall huvudspråket för en disciplin hade identifierades som annat än engelska, dvs. ett språk som är mindre etablerat i Sverige. Dessutom är det möjligt att studenter i andra icke-engelsk språkiga länder har annorlunda åsikter om att behöva läsa på engelska på grund av att språket används mindre i deras samhälle. Studenter i sådana länder etablerar kanske inte ett lika nära, intimt förhållande till engelskan jämfört med de studenter som är omgivna av detta främmande språk inte enbart på lärosäten, utan även i fritiden och i kulturen - i deras vardagliga liv.

Avslutande reflektioner och slutsats

Den praktiska tillämpningen skulle vara att ta hänsyn till att inlärningsfasen oundkomligt blir förlängd och mer energikrävande när studenter läser kurslitteraturen på ett främmande språk. Självklart finns ett krav att studenten ska kunna läsa på det främmande språket. Emellertid finns det individer som saknar självförtroende när det gäller deras språkkompetens. Detta gör att de känner sig oroliga och kan hamna i en ofördelaktig situation, då de inte kan använda sig av all kursmaterial. Att erbjuda studenter att återge komplex kunskapen på kurslitteraturens språk skulle troligen inte anses som fördelaktigt. För det första är många otrygga i sina produktiva färdigheter på kurslitteraturens språk. För det andra är effekten av språkberoende minne mycket liten. En stor del av forskningen tyder på att inkodning sker till stor del på modersmålet. Kurslitteraturens språk har troligen större relevans om det enbart är en lista av facktermer som ska återges.

Intervjupersonerna har en positiv inställning till att läsa kurslitteratur på främmande språk och menar att läsförståelse på ett främmande språk som förmågan kan tränas upp och då

blir vägen till förståelsen lättare. Trots att vissa menar att den ideala situationen skulle vara att ha kurslitteratur på modersmålet skulle ingen av intervjupersonerna välja bort litteratur på främmande språk om detta är materialets ursprungliga språk. Intervjupersonerna verkar acceptera och göra det bästa av situationen. De menar att det är bättre att läsa på ett främmande språk än att gå miste viktig kunskap. Detta kan delvis förklaras av engelskans ställning som lingua franca för många av vetenskapliga discipliner (för att inte nämna andra områden). Prognosen är att engelskan kommer att fortsätta att vara ett dominant världsspråk och nödvändigt redskap för bland annat akademiker som använder detta för att kunna kommunicera med varandra, t ex när det gäller att publicera resultat i akademiska journaler (Harmer, 2004). Det är alltså oundvikligt att kunna prata det språk som etablerats som lingua franca inom den valda disciplinen om man vill bli verksam inom just denna disciplin.

Slutligen påpekade en av intervjupersonerna eventuell fördelen med att behöva anstränga sig vid inkodningen. Att nå innebörden genom ett främmande språk kräver utökade kognitiva resurser, vilket troligen leder till bättre lagring av minnesspåret. Denna intervjupersons resonemang påminner om studier om den kognitiva belastningens fördelaktiga påverkan på problemlösande (Kahneman, 2013), dvs. att genom att bli tvungen att lägga ner mer kognitiva resurser för att kunna förstå texten, kommer den inlärd kunskapen bearbetas mer effektivt och kunna plockas fram lättare från minnet. Emellertid är det motsatta lika sannolikt. Vilka kognitiva resurser är tillgängliga för individen begränsas av att individen ska använda sig av ett språk hon eller han är mindre skicklig i. Utmaningen att förstå texten blir större. Eventuell bristfällig förståelse kommer uttryck i form av sämre prestation på kunskapstest - ett bekymmer i akademiskt sammanhang (Marian & Fausey, 2006).

Referenser

- Baddeley, A., Eysenck, M. W., & Anderson, M. C. (2009). *Memory*. Psychology Press.
- British Council BBC (u.å.). *Productive Skills*. Hämtad 10 december, 2014, från British Council BBC, <http://www.teachingenglish.org.uk/knowledge-database/productive-skills>
- British Council BBC (u.å.). *Receptive Skills*. Hämtad 10 december, 2014, från British Council BBC, <http://www.teachingenglish.org.uk/knowledge-database/receptive-skills>
- Cook, G. (2003). *Applied Linguistics*. Oxford University Press.
- Craik, F. I. M. & Tulving, E. (1975). Depth of processing and the retention of words in

episodic memory. *Journal of Experimental Psychology: General*, 104(3), 268-294. <http://dx.doi.org.webproxy.student.hig.se:2048/10.1037/0096-3445.104.3.268>

Efrosini, K., Catanzarite, G., & Berzoff, J. (2013). It is called a mother tongue for a reason: A qualitative study of therapists' perspectives on bilingual psychotherapy - treatment application. *Smith College Studies in Social Work*, 83(1), 97-118. doi:10.1080/00377317.2013.747396

Farrugia, M. T. (2012). Moving from informal to formal mathematical language in Maltese classrooms. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 16(5), 570-588. doi:10.1080/13670050.2012.716814

Gollan, T. H., Ferreira, V. S., Cera, C., & Flett, S. (2014). Translation-priming effects on tip-of-the-tongue states. *Language, Cognition And Neuroscience*, 29(3), 274-288. doi:10.1080/01690965.2012.762457

Groome, D. (2013). *Kognitiv Psykologi. Processer och störningar*. Studentlitteratur.

Harmer, J. (2004). *The Practice of Language Teaching*. Pearson Education Limited.

Heredia, R. R. & Altarriba, J. (2001). Bilingual language mixing: Why do bilinguals code-switch? *Current Directions in Psychological Science*, 10, 164-168. doi:10.1111/1467-8721.00140

Kahneman, D. (2013). *Thinking, Fast and Slow*. New York: Farrar, Straus and Giroux.

Leontiev, A. A. (2006). What are the types of speech activity? *Journal of Russian and East European Psychology*, 44(3), 83-86. doi:10.2753ROP10610405440307

Lightbrown, P. M. (2008). Transfer appropriate processing as a model for classroom second language acquisition. In Han, Z. (Ed.) *Understanding Second Language Process*. Clevedon: Multilingual Matters.

Marian, V. & Fausey, C. M. (2006). Language-Dependent Memory in Bilingual Learning. *Applied Cognitive Psychology*, 20(8), 1025-1047. doi:10.1002/acp.1242

Marian, V. & Neisser, U. (2000). Language-dependent recall of autobiographical memories. *Journal Of Experimental Psychology: General*, 129(3), 361-368. doi:10.1037/0096-3445.129.3.361

Reppel, A., Gruber, T., Szmigin, I., & Voss, R. (2008). Conducting qualitative research Online - An exploratory study into the preferred attributes of an iconic digital music player. *European Advances in Consumer Research*, 8, 519-526. Hämtad

31 mars, 2015, från Association for Consumer Research,
http://acrwebsite.org/volumes/eacr/vol8/eacr_vol8_70.pdf

- Rezabek, Roger (2000). Online Focus Groups: Electronic Discussions for Research. *Forum: Qualitative Social Research*, 1(1), Art. 18. Hämtad 1 april, 2015, från Forum Qualitative Social Research Sozialforschung, <http://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:0114-fqs0001185>
- Schwartz, B. L. (2001) *Tip-of-the-tongue States: Phenomenology, Mechanism, and Lexical Retrieval*. Psychological Press.
- Unsworth, N., Spillers, G. J., & Brewer, G. A. (2012). Dynamics of context-dependent recall: An examination of internal and external context change. *Journal Of Memory And Language*, 66(1), 1-16. doi:10.1016/j.jml.2011.05.001
- Weiten, W. (2007). *Psychology. Themes and Variations*. Wadsworth Publishing.
- Yazici, Z., Ilter, B. G., & Glover, P. (2010). How bilingual is bilingual? Mother-tongue proficiency and learning through a second language. *International Journal of Early Years Education*. 18(3), 259-268. doi:10.1080/09669760.2010.521297

Bilaga 1.

Intervjuguiden som fungerade som checklista under intervjuerna.

Inledningsvis:

"Tänk på ett konkret exempel då kurslitteraturen stod på ett främmande språk men du skulle skriva sals- eller hemtenta eller göra en muntlig redovisning av den inlärd kunskapen på ditt modersmål."

inlärningsstadiet:

1. Vilka arbetssätt/arbetsstrategier använder du dig av då? Vilka är dessa strategier?
2. Hur känns det att du måste använda dig av dessa strategier?
3. På vilket språk för du dina anteckningar?
4. När kopplas modersmålet in?
5. Hur länge behåller du kurslitteraturens språk? Varför?
6. Växlar du mellan språk under inlärningsfasen och när du skriver tentamen?
7. Hur gör du med facktermer som är svåra att översätta?
8. Hur gör du med facktermer och begrepp om det inte finns en säker översättning?
Under inlärningsfasen och när du skriver tenta? Varför gör du som du gör?
9. Vilka känslor väcks hos dig under detta inlärningsstadium?

själva stunden då kunskap ska plockas fram:

10. Skulle du ha föredragit att skriva på det språk kurslitteraturen var skriven på?
Varför? Varför inte? (självbedömning av produktiva färdigheter i språket)
11. Vilka känslor väcks hos dig under detta stadium då du plocka fram kunskap på ett språk som inte matchar språket vid inläring av denna kunskap?
12. Hur ser du på din prestation och kunskap - i jämförelse med en "samma språk" situation? Tror du att språkbytet påverkar din prestation, din tillgång till kunskap?
På vilket sätt?
13. Vad tycker du om själva situationen att du måste läsa kurslitteratur på ett främmande språk?
14. Vilket språk var det främmande språket? Läste du på annat främmande språk förutom detta? Fanns det skillnad? Varför? Varför inte?
15. Vill du tillägga någonting?